

האם מותר להתפלל על חולה שימות?

הלל מרצבך, יד בנימין

1. נדרים מ"א

כי אתא רב דימי אמר: כל המבקר את החולה - גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה - גורם לו שימות. מאי גרמא? אילימא כל המבקר את החולה - מבקש עליו רחמים שיחיה, וכל שאין מבקר את החולה - מבקש עליו רחמים שימות, שימות ס"ד? אלא, כל שאין מבקר חולה - אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות.

2. הר"ן – נדרים מ"א

אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות - נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון (א) שמצטער החולה בחליו הרבה (ב) ואי אפשר לו שיחיה כדאמרין בפרק הנושא (כתובות קד) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי.

3. ילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתעא

מעשה באשה אחת שהזקינה הרבה ובאת לפני רבי יוסי בן חלפתא אמרה ליה רבי הזקנתי יותר מדאי ומעכשיו חיים של נוול הם שאיני טועמת לא מאכל ולא משקה ואני מבקשת להפטר מן העולם, א"ל מה מצוה את למודה לעשות בכל יום, א"ל למודה אני אפילו יש לי דבר חביב אני מנחת אותו ומשכמת לבית הכנסת בכל יום, א"ל מנעי עצמך מבית הכנסת שלשה ימים זה אחר זה, הלכה ועשתה כן וביום השלישי חלתה ומתה.

4. שו"ת ציץ אליעזר חלק יח סימן מח

(ד) אעיר גם זאת, דמה דניחא לו לכבו' כ"כ בפשטות המעשה של האשה הזקנה שבאה לפני ר' יוסי בן חלפתא, ... מפני שזה היה באופן של שב ואל תעשה. הנה להמדרש תלפיות שם לא כ"כ פשוט לו זאת, יעוין שם שמתקשה בזה ושואל באמת דאיך נתן ר' יוסי עצה לזקנה באופן שתתקרב מיתתה, שטוב שיטלנה מי שנתנה? ...

וכותב לתרץ בב' אופנים, או שהיה זה על דרך של עת לעשות, כדי שילמדו העולם השכמת בית הכנסת, או מפני שהיה הדבר ספק אם תמות, שאפשר שלא תמות, ועוד שהיא עצמה איננה ממיתה א"ע בידים (כנ"ז). ועל כל התירושים הוא כותב שהמה דחוקים עיין שם. ויש לתרץ דשם שאני שהיה זה בדרך סגולי בלבד, ולכן התיר לה בשוא"ת. עכ"פ אין ללמוד משם לעלמא להתיר בשוא"ת, מכיון דשם היה זה בדרך סגולי בלבד. נוסף למה שמעמיד המדרש תלפיות

5. הרב זילברשטין צהר ג

והדברים צריכים ביאור, אם צריכים או לעשות כל מאמץ להציל חולה שמאס בחייו אם כן למה יעץ לה ר' יוסי בן חלפתא כיצד למות? אמנם מצינו במסכת נדרים ל"ט, שמותר להתפלל על בעל יסורים עצומים שימות, אבל לא מצינו שאשה שאינה טועמת טעם במאכל ובמשתה שיתפללו עליה שתמות?

ואולי אפשר לתרץ:

סד' יוסי לא יעץ לה כיצד להפטר מהחיים, אלא יעץ לה כיצד לא להאריכם. שהרי זקנה זו האריכה ימים הרבה על ידי סגולת-מצוה, שהיתה משכמת יום יום לבית הכנסת, ועצתו של ר' יוסי היתה שלא תעשה סגולות להאריך את החיים. ועצה כזו יתכן דמותר ליתנה למי שמרגשת נוול בחייה.

וכך מצינו במסכת ב"מ פ"ד: שחז"ל התפללו על ר' יוחנן שימות לאחר שנפטר ריש לקיש, ור' יוחנן לא יכול היה לעמוד בצער זה שאבד לו חברו שעוד לו בביורר ובליבון התורה. אולם פשוט הוא שאילו היה ר' יוחנן מתעלף, היו עושים כל מה שביכולתם כדי להחיותו כי תפלה למות לחוד, ומעשה הצלה לחוד.

6. כתובות קד, א

ההוא יומא דנח נפשיה דרבי, גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי, ואמרי: כל מאן דאמר נח נפשיה דר', ידקר בחרב.

סליקא אמתיה דרבי לאיגרא, אמרה: עליוני' מבקשין את רבי והתחתוני' מבקשין את רבי, יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים. כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא, וחלץ תפילין ומנח להו וקמצטער, אמרה: יה"ר שיכופו עליונים את התחתונים. ולא הוו שתקי רבנן מלמבעי רחמי, שקלה כוזא שדייא מאיגרא לארעא, אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי. א"ל רבנן לבר קפרא: זיל עיין. אזל אשכחיה דנח נפשיה.

7. מרן הרא"ה - טוב רואי / כתובות – פרק יב קנט

אמתא דבי רבי ידעה מכח פעולת רבי בעולם עד כמה גדלה, אבל לא יכלה להשיג ענין סגולתו העליונה והטובה המגיעה להדור כשהוא שוכן בו אפילו לפי שעה, כי כל הפורש ממנו כפורש מן החיים

ע"כ יהי' ההפרש שבהיות המכוון לבקש על חיי הצדיק רק מצד התועלת הנמשכת בפעולותיו לנו שמטיב אל הכלל ומרביץ תורה, אז אם יהי' ח"ו בעל יסורים ואי אפשר כלל שיועיל בפעולותיו בפועל, הלא אין תכלית נמצאת לנו בפעולות שלו, ולמה נבקש רחמים שיחי' ויצטער. ומצינו שלפעמים מצוה לבקש רחמים על מיתת החולה לא עלינו כשהוא בעל יסורין גדול ואין תקוה כלל להחיותו. אבל מצד גודל הסגולה והאור שנמשך בעוה"ז ע"י חיי הצדיק עמנו, הרי אין ערך כלל לאותה הטובה הנמשכת מול צער ויסורין של הגוף. ע"כ ראוי לעולם לבקש רחמים, אפילו על חיי שעה, כי כל שעה לא תסולא בכתם אופיר, כיון שיש בזה טובה של קדושה הרי "יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז" (אבות ד), ואין להעריך כלל ערך הצער של הגוף נגד הטובה הנמשכת.

8. ערוך השולחן יורה דעה שלה, ג

לפעמים יש לבקש רחמים שימות, כגון שיש לו יסורים הרבה בחליו ואי אפשר לו שיחיה, כמעשה דרבי פרק "הנושא" (ר"ן).

9. שר'ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן עג

הנה מפורש בכתובות ריש דף ק"ד בעובדא דפטירתו של רבי... ונקט זה הגמ' לאשמועינן שאיכא לפעמים **שצריך להתפלל** על האדם כשמצטער ואין מועילין מיני רפואות לרפאותו, והתפלות שיתרפא לא נתקבלו, שצריך להתפלל עליו שימות, כי אמתיה דרבי היתה חכמה בדיני התורה והיו למדין ממנה רבנן לפעמים, ועיין בר"ן ... הרי דהר"ן מביא לדינא הא דהתפללה אמתיה דרבי לבסוף כשראתה צעריה דרבי טובא ותפלות דרבנן לא מתקבלות לרפואתו לגמרי ואף לא להקל יסוריו אלא שיחיה כמו שהוא ביסוריו, ומפרש גם בדר' דימי שלפעמים צריך המבקר להתפלל שימות כשרואין שא"א להחולה שיחיה ויש לו יסורים...

10. שר'ת ציצ אליעזר חלק ה - רמת רחל סימן ה

דברים אלה של הר"ן והיוצא מהן להלכה, לא הובאו לא בטור ונושאי כליו ולא בשו"ע ונושאי כליו... וכפי הנראה דחוהו מהלכה מכיוון שזה פירוש מחודש ויוצאת ממנו גם הלכה מחודשת, והוא דבר שלא פירשוהו אף אחד מן הראשונים בלעדיו בסוגית הגמ' בנדרים שם... ויש להבין גם הראיה ממעשה דרבי בכתובות, הרי אדרבה הגמ' שם מספרת שגם אחרי שאמתיה דרבי רמזה לרבנן די ברור מצעריה דרבי ואמרה יהי רצון שיכופו עליונים לתחתונים, בכל זאת לא הווי שתיק רבנן מלמיעי רחמי, וא"כ הרי מרבנן ראייה להיפך שגם כשהחולה מתפתל בייסורים נוראים ואין תקנה לרפואה בדרך הטבע בכל זאת אין להפסיק מלבקש על החולה רחמי שמים אשר לא יפלא ממנו דבר, ומכ"ש שאסור להתפלל בלהיפוך שימות... וא"כ מאי חזית דסמכית על מה שעשתה אמתיה דרבי? סמכית על מה שעשו מה שעשו רבנן!... ועוד זאת יש לטעון ולומר דרבינו הקדוש שאני שמרוב קדושתו היה מושלם ומוגמר ותיקן בעולמו כל מה שהיה צריך כבר לתקן ולא הפסידוהו כבר כלל בבקשת הרחמים למיתתו מכיוון שהיה בטוח שהשלים כבר נפשו שזהו תכלית האדם עלי אדמות ואז טוב לו כבר שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז... ומשא"כ בשאר כל אדם שאין שום בטחון כלל שהשלים כבר נפשו...

על כל פנים, ראינו שגם הבעל חקקי לב שנדמה שהוא היחידי שדרך להתיר ע"ד הר"ן, לא התיר בכל זאת להתפלל שימות כי אם לאחרים שאין להם שום קורבה ושום טירדא וטירחא מסביב לחולה, ואחרי מילוי כל התנאים שפורטו לעיל, אבל לא התיר לא לבעל ולא לבנים ולא לקרובים ולא לכל אלה

שיש להם איזה הטרדה מסביב למחלתו של החולה, ולכל אלה יש להם לכל היותר להיות בשב ואל תעשה, לא להתפלל לא לצד זה ולא לצד זה וד' הטוב בעיניו יעשה, ומוסף על זה יש לפענ"ד מקום עיון ככל אשר הערנו לעיל גם **בעצם יסוד היתר** כזה גם לאחרים, אשר כאמור לא מצינו שמוזכר להלכה מיסוד זה לא בטור ולא בשו"ע ונושאי כליהם.

11. ר' חיים דוד הלוי, שר'ת מים חיים חלק ג סימן לו

חולה שנתייאשו הרופאים ממנו ואין תרופה למחלתו ומתייסר הוא בייסורים קשים, בני משפחתו וקרוביו מפסיקים להתפלל עליו שיחיה, אבל **אינם רשאים** להתפלל עליו שימות, ואילו זרים הרשות בידם להתפלל עליו שימות ותנוח נפשו מייסוריה, אם כל כוונתם היא לשם שמים לטובתו של החולה בלבד וה' בוחן כליות ולב

12. ילקוט יוסף ביקור חולים א ל"ה

חולה מסוכן שהרופאים נתייאשו מלרפאותו, והוא שוכב מחוסר הכרה זמן ממושך כצמח, אף על פי שבודאי שאסור לנתק אותו מהמכשירים שהוא מחובר אליהם, מכל מקום מותר להתפלל עליו שימות ויגאל מיסוריו. ומכל מקום אין לעשות כן אלא **בעצת חכם**, שידון בכל מקרה לגופו. [ויש שכתבו שרק לאנשים זרים מותר להתפלל על חולה מסוכן שימות, אבל לבנים אין לעשות כן].

ובהערה שם בילקוט יוסף:

זכורני לפני קרוב לשלשים שנה, שאחד הגבירים הנכבדים בג'נבה פנה למרן אאמ"ר שליט"א בבקשה אודות אחד מפקידי הבנק שלו, שזה כארבע חמש שנים שוכב בלא הכרה כצמח, והרופאים נתייאשו מלרפאותו, ואשתו נשארה עגונה. ומרן שליט"א ביקש מאברכי ישיבתנו "חזון עובדיה" שיבואו עשרה לבית החולים בו הוא מאושפז, ויתפללו סביב למטתו סדר התפלה הנז' כדי שימות. ומרן עצמו השתתף עמנו באותה תפלה [בבית חולים במרכז הארץ], ואכן התרגשות גדולה אחזה בנו, בעת התפלה עם מרן ליד מטת החולה, שהיה אדם צעיר ומחוסר הכרה. ואכן לא עבר זמן והאיש נפטר לבית עולמו, וכך הותרה האשה מכבלי עגונותה.

13. ר' משה שטרנבוך, שר'ת תשובות והנהגות ב, תשלח

ונראה שמותר להתפלל רק שהקב"ה יעזור **שיהיה טוב** לו, וזהו שהתפללה אמתיה דרבי שיכופו עליונים את התחתונים, והיינו שרצון הבורא ית"ש יתקיים ולא תפלת תחתונים שיחיה בייסורים כשאי אפשר לו לפעול עוד כלל. ולכן נוסח התפלה הראוי הוא שיעזור הקדוש ברוך הוא לחולה שלא יסבול יותר. כיצד? כפי רצון הקדוש ברוך הוא, או שימות או שירפא אותו, עכ"פ יעזור שלא יסבול עוד, אבל אין להתפלל להדיא שימות אף דנראה שאין תקוה וסובל הרבה.